

FILOZOFIA OJCOSTWA

Dr Marek Mariusz Tytko – UJ KRAKÓW

WSTĘP

Jak zauważył ks. prof. Jan Zimny, „Badań na temat ojcostwa jest wyjątkowo mało, a prowadzone nie obejmują swym zasięgiem całych obszarów tematycznie ważnych. Przed familiologią polską rozciąga się zatem wielki obszar interesujących i pionierskich działań naukowych, jak również poczynań w dziedzinie praktyki społecznej”¹. Podobnie należy stwierdzić, że filozofia ojcostwa jako sfera badawcza jest poważnie zaniedbana przez naukę. Filozofia stawia pytania ogólne, generalne, pozwala na pewne uogólnienia problemów. Nie chodzi tu o ilościowe badania (prowadzone metodami kwantytatywnymi) w ramach nauk szczegółowych (wyrażane w mierzalnych wynikach, uchwytnych np. procentowo, liczbowo), ale o badania jakościowe na pewnym poziomie ogólności (uchwytnym tylko filozoficznie, np. kwestia istoty ojcostwa), w ramach badań jakościowych. W niniejszym artykule posłużono się filozoficzną metodą istotnościowego ujęcia problematyki istoty ojcostwa. Artykuł jest tylko przyczynkiem we współczesnym dyskursie o ojcostwie, zaś autor nie rości sobie praw do wyczerpania zagadnienia, lecz je próbuje naświetlić od różnych stron, starając się istotnościowo pokazywać

rzecz, nie empirycznie, ale ogólnie, od strony filozoficznej, budując elementy teorii wychowania, skoro problematyka ‘ojcostwa’ przynależy do zagadnień *par excellence* pedagogicznych, a pedagogika jest, jak twierdził Sergiusz Hessen, filozofią stosowaną wychowania (dopowiedzmy: filozofią zastosowaną do pedagogiki). Aplikacja ogólnego spojrzenia filozoficznego do szczegółowego zagadnienia ojcostwa pozwoli na próbę spojrzenia z pewnego dystansu na tę kwestię.

1. NOWE SPOJRZENIE NA OJCOSTWO

Filozofia ojcostwa nie jest szczegółową dziedziną empiryczną, ale obejmuje wszystkie poszczególne subdyscypliny, które tu należy nazwać i wymienić: pedagogikę ojcostwa (lub pedagogografię ojcostwa), psychologię ojcostwa (lub psychografię ojcostwa), kulturologię ojcostwa (lub kulturoografię ojcostwa), czyli naukę o kulturze ojcostwa, etnologię ojcostwa (etnografię ojcostwa), socjologię ojcostwa (socjografię ojcostwa), historię ojcostwa (historiografię ojcostwa), biologię ojcostwa (w tym anatomię i fizjologię ojcostwa), prawo ojcostwa (prawografię ojcostwa), czyli naukę o prawodawstwie dotyczącym ojcostwa itd. W zasadzie termin ‘pedagogika oj-

¹ „Pedagogia Ojcostwa”, por. http://www.kul.pl/czasopismo-pedagogia-ojcostwa,art_26742.html (16 IV 2012).

costwa' rozumiany dosłownie, może być źle zrozumiany, ponieważ grec. *paidos* oznacza 'dziecko', zatem pedagogika ojcostwa dotyczy w zasadzie wychowania chłopców (dzieci) do przyszłego bycia ojcem rodziny. W ramach logicznego rozróżnienia powinno się używać terminów: hebagogika ojcostwa (subdyscyplina badająca ojców młodocianych, tj. młodzieńców 12-17 letnich), andragogika ojcostwa (subdyscyplina badająca ojców dorosłych, a więc co najmniej 18-letnich), geriagogika ojcostwa (subdyscyplina badająca ojców w wieku powyżej np. 65. roku życia, w zależności od jakiego wieku przyjmujemy umowną granicę starości, wieku starszego itd.). Należy wyróżnić także resocjalizację ojcostwa (zajmującą się patologią ojcostwa, negatywnymi zjawiskami, np. kazirodztwem, pedofilią, patologiczną przemocą ojcowską, dzieciobójstwem itd. – dokonywanymi przez niektórych, wyrodných ojców). Nie należy zapominać także o (pozytywnej) familiologii ojcostwa (familiografii ojcostwa, familioznawstwie ojcostwa), która zajmuje się ojcostwem w kontekście rodziny, relacji rodzinnych, pokazując zwłaszcza pozytywne aspekty bycia ojcem. Wszystkie powyżej zaproponowane, nowe terminy (wyróżnione) mogą mieć zastosowanie w humanistyce, lecz bardziej chodzi o to, aby poszczególne nauki humanistyczne, interdyscyplinarnie (międzydyscyplinarnie) oraz intradyscyplinarnie (wewnątrz każdej z dyscyplin) zajęły się wszechstronną, pogłębioną, ogólną refleksją nad ojcostwem i nad szczegółowymi badaniami (prowadzonymi metodami jakościowymi oraz ilościowymi) dotyczącymi ojcostwa w różnych aspektach. Trzeba w tym miejscu

wyartykułować postulat harmonijnego, zrównoważonego rozwoju rozmaitych subdyscyplin 'ojcoznawczych', wymienionych w niniejszym artykule. Postulat ten jest skierowany do szerokiego grona badaczy różnych specjalności jako propozycja do podjęcia i systematycznego rozwinięcia, ponieważ nauki o ojcu nigdy dość, nigdy za wiele, a ojcostwo jest tematem ważnym, wymagającym, to wezwanie dla współczesnej humanistyki. Dlatego w niniejszym artykule podjęto próbę ogólnego wyznaczenia obszarów 'ojcoznawczych', wskazania i klasyfikacji subdyscyplin zajmujących się problematyką 'ojca'.

2. METAFIZYKA OJCASTWA

Jednak przede wszystkim w ramach filozofii wskazać trzeba na metafizykę ojcostwa (ojcostwo jako realny byt i jako realne istnienie, jako jestestwo), antropologię ojcostwa (człowiek jako ojciec, ojcostwo ludzkie, ludzkie aspekty ojcostwa), etykę ojcostwa (ojcostwo jako dobro, poszczególne dobra w byciu ojcem), epistemologię ojcostwa (teoria poznania ojcostwa, prawda o ojcostwie rozumiana jako zgodność poznania z rzeczywistością), estetykę ojcostwa (ojcostwo jako piękno, piękno w byciu ojcem) itd. Chcielibyśmy tu uniknąć terminów aksjologia ojcostwa (ojcostwo jako wartość, wartości w byciu ojcem) oraz ontologia ojcostwa (ojcostwo jako byt, bycie ojcem), ponieważ 'aksjologia' i 'ontologia' nie przynależą do realizmu metafizycznego, ale wywodzą się z metafizycznego idealizmu, a idealistyczne ujęcie ojcostwa (ujęcie ze stanowiska filozofii idealistycznej) nie koresponduje z realistycznym ujęciem ojcostwa (ujęciem ze stanowiska filozofii realistycz-

nej). Warto także zwrócić uwagę na prakseologię ojcostwa, czyli subdyscyplinę pragmatyczną, opisującą i analizującą praktykę bycia ojcem w rozmaitych aspektach dnia codziennego. Wszystkie ww. dziedziny nie zostały w zasadzie dotąd nawet nazwane, dlatego od ich nazwania należy rozpocząć budowanie nauki o ojcu, teorii ojcostwa. Ojcologia potrzebuje ram naukowych, a co za tym idzie – metodologii naukowej, która jest właściwą dla badanego przedmiotu (ojcostwa). Filozofia ojcostwa oraz szczegółowe nauki o ojcostwie mają wspólny przedmiot, ale różne metodologie. Podobnie jak pedagogika czerpie z metod badawczych psychologii, socjologii, historiografii, filozofii, tak i nauka o ojcostwie może z nich czerpać, aplikując dla własnych potrzeb poszczególne metody. W serii osobnych artykułów należałoby pogłębić i rozwinąć teorię ojcostwa w ramach każdej z ww. subdyscyplin naukowych, przekracza to wszak ramy niniejszego tekstu, który tylko sygnalizuje problematykę całych obszarów badawczych. Metodologia ‘ojcoznawstwa’, ‘ojcologii’, ‘ojcografii’, ‘ojcoanalizy’, niezależnie od tego, jak ją nazwiemy – wymaga odrębnego, szczegółowego potraktowania.

Ponad ww. naukami szczegółowymi, traktującymi o ojcostwie i ponad filozofią ojcostwa – wskazać można miejsce dla teologii ojcostwa, która dotyczy Boga Ojca (łac. *Creator Mundi*), Ojca Wszechrzeczy. Wspomina się w literaturze przedmiotu o patrylogii (patrologii) jako nauce o Bogu Ojcu. Teologia ojcostwa ma swoje zakorzenienie również w patrologii, skoro czerpie z nauk Ojców Kościoła. Patriologia z kolei jako nauka o Ojczyźnie (ojczyznologia) ma

swoje punkty wspólne z teologią narodu, w ramach której mowa jest o ‘ojcach narodu’ (kategoria poznawcza dotycząca wybitnych mężów stanu, takich jak np. w Polsce ks. kardynał Stefan Wyszyński czy Jan Paweł II). Widać więc różnorakie ujęcia i spojrzenia na ojcostwo, stąd wynikają różnorodne odpowiedzi na pytania o ojcostwo (o przymioty ojcostwa), które sobie stawiają poszczególni badacze w ramach uprawianych przez siebie dyscyplin naukowych. Nie sposób wyczerpać zagadnienia w przyczynkarskim studium próbującym tylko ogólnie nakreślić ramy naukowe dla obszaru badawczego. Skupmy się zatem na istocie ojcostwa jako zagadnieniu.

Czym jest ojcostwo? Czym jest bycie ojcem? Jak zdefiniować ojcostwo? Jakie są aspekty ojcostwa? Tego typu podstawowe pytania nie są obce badaczom i znane są z literatury przedmiotu. Nie jest celem niniejszego artykułu dokonywanie przeglądu wyników wszystkich badań z zakresu problematyki ojcostwa. Spróbować można zestawić przykładowo rozmaite aspekty ojcostwa, mając świadomość ich różnosilności. Słusznie ks. prof. Bronisław Mierzwiński, znany polski ‘ojcolog’, ‘ojcoznawca’, ‘ojcograf, zauważył, że „Uchwycenie istoty ojcostwa wymaga analizy elementów składających się na to pojęcie. Refleksja dotyczy nie tyle rodzajów ojcostwa, jak gdyby była ich wielość, ile różnych aspektów jednego i tego samego ojcostwa ludzkiego. Wielość zaznacza się na płaszczyźnie koncepcji ojcostwa proponowanych przez różne dziedziny wiedzy ludzkiej oraz na płaszczyźnie konkretnej realizacji ojcostwa: jak je [ojcostwo] pojmuje i urzeczywistnia dany mężczyzna określany mianem ojca”². Ojcostwo jest

analizowalne (możliwe do analizy) jednak nie tylko na poziomie pojęciowym (terminologicznym, znaczeniowym, językowym), ale na poziomie istotnościowym, esencjalnym. Pytania filozoficzne, stawiane przez naukowców w związku z ojcostwem, współcześnie upowszechniane są publicznie, co pozwala na szerszą recepcję problematyki paterologicznej, ojcoznawczej (np. na www). Paterologia to nauka o ojcu, nie należy mylić jej z patrylogią lub patrelogią (nauką o Bogu-Ojcu, dwa ostatnie terminy używane przez ks. bpa Teofila Wilskiego)³ oraz z patrologią (nauką o Ojcach Kościoła) czy patriologią (nauką o Ojczyźnie, ojczyznoznawstwem, 'ojczyznologią'). Współczesny dyskurs o istocie ojcostwa prowadzony również w internecie umożliwia szerszą recepcję owej problematyki przez nie-specjalistów, bo na stronach internetowych dyskusję na temat ojcostwa czy poszczególne teksty specjalistyczne z tej dziedziny może czytać każdy, kto tylko ma dostęp do sieci i rozumie przeczytany przez siebie tekst opublikowany w danym języku.

3. ROLE OJCA JAKO WYZWANIE

Ojcostwo bywa traktowane jako rola: „Ojcostwo jest specyficzną rolą (powołaniem) mężczyzny i oznacza: zajęcie wła-

ściwego sobie miejsca w małżeństwie i rodzinie; poczęcie dziecka (dzieci); otoczenie tych dzieci i ich matki miłością; utrzymanie i wyżywienie członków rodziny; dzieło wychowania dzieci”⁴.

Ojcostwo jawi się nie tylko jako rola, ale i jako postawa: „Ojcostwo nie jest tak silnie wpisane w naturę mężczyzny, jak macierzyństwo jest wpisane w naturę kobiety. Tej roli musi się mężczyzna długo uczyć i stopniowo do niego dorastać, dojrzewając psychicznie, duchowo i podejmując coraz bardziej odpowiedzialne zadania i obowiązki, a nade wszystko ucząc się panowania całkowitego nad sobą, zwłaszcza nad swoimi popędami (biotonussem). Zdobycie panowania nad sobą jest u mężczyzny podstawowym warunkiem odpowiedniej postawy w stosunku do innych, do kobiety, dziecka, społeczeństwa”⁵.

Ojcostwo jest funkcją, bo według ks. B. Mierzwińskiego (w zapisie oryginalnym) „Ojcostwo jest specyficzną funkcją mężczyzny i oznacza: - zajęcie właściwego sobie miejsca w małżeństwie i rodzinie, - poczęcie dziecka (dzieci), - otoczenie tych dzieci i ich matki troskliwą miłością, - utrzymanie i wyżywienie członków rodziny, - trudne dzieło wychowania dzieci”⁶. Ojcostwo jest rolą aktualizującą się z funkcjach: „Rola ojca

² B. Mierzwiński. *Wychowanie do ojcostwa*. Artykuł na stronie internetowej umieszczony pod adresem: <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/mierzwinski1.pdf> (16 IV 2012).

³ Bp. T. Wilski. *Zagadnienie pełnej autentyczności ludzkiego ojcostwa św. Józefa*, artykuł na stronie internetowej, umieszczony pod adresem: http://www.jozefologia.pl/starastrona/34Symposium/34Symposium_BpWilski.htm (16 IV 2012)

⁴ *Konwencja praw dziecka*. (źródło: www.isnr.uksw.edu.pl), artykuł na stronie internetowej, umieszczony pod adresem: http://www.tata.bydgoszcz.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=83%3A-ojciec&catid=66%3Aojcostwo&Itemid=79&limitstart=3 (16 IV 2012)

⁵ Z. Kubańska. *Ojciec ukazujący walory wychowawcze rekreacji fizycznej w rodzinie*, por. <http://www.tkkf.org.pl/artykuly/7.html> (16 IV 2012).

⁶ B. Mierzwiński. *Wychowanie do ojcostwa*, w: <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/mierzwinski1.pdf> (16 IV 2012).

w rodzinie realizuje się przez szereg różnych funkcji (Wolicki, 1999)⁷.

Ojcostwo jest jednak nie tylko rolą, ale przede wszystkim powołaniem, o czym napisał papież Jan Paweł II w *Familiaris Consortio* (FC, 25): „Mężczyzna, ukazując i przeżywając na ziemi ojcostwo samego Boga (...) wewnątrz komunii-wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej jest powołany, aby żył w świadomości swego daru oraz roli męża i ojca”. Poszczególne aspekty ojcostwa dadzą się wyróżnić w ramach hierarchii wartości, albo właściwiej powiedzieć – w ramach porządku dóbr (ojcostwo jest dobrem). Ojcostwo biologiczne (naturalne, fizyczne) jest czymś odrębnym od ojcostwa duchowego⁸ (psychicznego, kulturowego) oraz od innego jeszcze ojcostwa duchowego, tj. w zasadzie ‘duchownego’ (teologicznie ujmowanego w ramach np. kierownictwa duchowego w życiu wewnętrznym)⁹ oraz od ojcostwa prawnego, przy czym „Najlepiej dla dziecka i całej rodziny, jeśli jeden i ten sam mężczyzna jest zarazem ojcem biologicznym i prawnym”, ale „choć ojcostwo duchowe jest ważniejsze od ojcostwa biologicznego i prawnego, to jednak naturalną drogą do stworzenia wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej oraz

do normalnego rozwoju dziecka jest integralny związek wszystkich aspektów ojcostwa w osobie jednego i tego samego mężczyzny”¹⁰.

4. OJCOSTWO JAKO POWOŁANIE

Ojcostwo jako powołanie¹¹ wymaga spełnienia w konkretnym życiu, w konkretnej relacji interpersonalnej. Ojcostwo jest zatem także ujmowane jako relacja, tj. duchowa (psychiczna, kulturowa, biologiczna, naturalna, prawna) relacja ojca do dzieci. „Na samym początku trzeba stwierdzić, że nie można stać się prawdziwym duchowym ojcem dla dużej liczby osób. Można i trzeba mieć ojcowskie nastawienie do wszystkich, ale głęboką relację można nawiązać tylko z mniejszą grupą ludzi (przynajmniej w pewnym ograniczonym czasie). Dlaczego? Dlatego, że relacje wymagają czasu i dużego poświęcenia. (...) Duchowi ojcowie to ci, którzy nastawieni są na budowanie ludzi, a nie organizacji czy własnych duchowych imperiów”¹². W ojcostwie zatem chodzi o wychowanie, tj. o antropologiczno-etyczne tworzenie człowieka w człowieku („budowanie ludzi” – konstrukcjonizm antropologiczny, kreatywnizm antropologiczny), bo dobre ojcostwo

⁷ Z. Kubańska. *Ojciec ukazujący...*, dz. cyt., tamże.

⁸ B. Mierzwiński. *Wychowanie do ojcostwa*, [w:] <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/mierzwinski1.pdf> (16 IV 2012).

⁹ Por. B. Mierzwiński, *Mężczyzna - mąż - ojciec*, Otwock 1996, W. Fijałkowski. *Ojcostwo na nowo odkryte*. Pelplin 1996.

¹⁰ B. Mierzwiński *Wychowanie do...*, dz. cyt., tamże.

¹¹ J. Pulikowski. *Powołanie do ojcostwa*, w: www.jedynka-poznan.com/pliki/2007_konferencje_ojcostwo.doc (16 IV 2012).

¹² B. Olechnowicz. *Duchowe ojcostwo*, tekst został wtórnie umieszczony na stronie internetowej nieprzestrzegającej prawa autorskiego: http://chomikuj.pl/Quinntin/zachomikowane/katolickie/artyku*c5*82y/Duchowe+ojcostwo,1317109143.doc (16 IV 2012) Świadczy to o poczytności i atrakcyjności artykułów na temat ojcostwa i o istnieniu zapotrzebowania na tego typu literaturę przedmiotu w sieci internetowej, choć omijane jest tu przy okazji prawo.

(współ)buduje, współkreuje dobre człowieczeństwo w innych ludziach (dzieciach, wychowankach, uczniach, podopiecznych). Ojcostwo duchowe to wewnętrzna budowa, strukturuwanie innego człowieka. W tym sensie jest ojcostwo również spotkaniem z innym, czyli człowiekiem powierzonym ojcu na wychowanie dla wzrastania. Inaczej mówiąc tę ojcowską relację interpersonalną możemy nazwać szerzej relacją mistrza-i-ucznia¹³, ponieważ każdy ojciec jest (a przynajmniej: powinien być) mistrzem dla osób sobie powierzonych, za które jest odpowiedzialny duchowo, a nie tylko materialnie. Strukturuwanie człowieka w człowieku jest czasem tylko korektą, korygowaniem zachowania, a czasem wymaga głębokiej pracy nad umysłowością powierzonego nam człowieka, przebudowy jego duchowości ku dobru, ku prawdzie i pięknu. W tym sensie ojcostwo jest również pracą. A ściślej mówiąc, interpersonalną, ciągłą pracą nad drugim człowiekiem, nad jego udoskonaleniem, ulepszeniem, a czasem nad elementarnym powrocie do człowieczeństwa, jeśli ktoś się zagubił na drogach życia i wkroczył na ścieżkę wiodącą donikąd. Szczególnym przypadkiem ojcostwa jako pracy staje się praca nad ojcostwem, tj. wypracowywanie sposobów udoskonalenia ojcostwa, ulepszenia jego pozycji, funkcji, ról, postaw itd. 'Praca nad pracą' wymaga także od pedagogiki, familiologii aktywnej pracy nad ojcostwem samym, rozumia-

nym jako zadanie, a nie tylko jako dar, który nie wymaga naszej aktywności. Ojcostwo samo wymaga samodoskonalenia od mężczyzny, a to wymaga wysiłku, pracy nad sobą, aktywności, energii, pewnej siły duchowej dla wzmocnienia relacji interpersonalnej.

Ta relacja ojcowsko-dziecięca jest oczywiście inna, niż relacja matki do dzieci. Mimo to relacyjne uchwycenie istoty ojcostwa sprawia niektórym autorom trudności. „Na czym polega istota ojcostwa w odróżnieniu od macierzyństwa, jeśli chodzi o rolę wychowawczą?”¹⁴ – stawia pytanie ks. Tomasz Górecki MSF, tak samo jak pyta o to samo Jacek Pulikowski. Pytanie o istotę ojcostwa – to pytanie powtarzalne, pojawia się u różnych autorów. Jacek Pulikowski na to pytanie odpowiada w tekście pt. *Powołanie do ojcostwa*: „Trudność polega na tym, że nie potrafimy dziś powiedzieć[,] co jest istotą ojcostwa, ponieważ w naszej współczesnej kulturze nie funkcjonuje żaden pełny wzorzec, ideał męskości, ideał ojcostwa” i pyta dalej ten sam autor: „Kim więc jest, oraz kim powinien być współczesny ojciec?”¹⁵, przy czym nieco dalej znajduje taką oto odpowiedź: „Mężczyzna do skutecznego funkcjonowania musi mieć plan, wizję. Musi jasno rozumieć swe zadania, wiedzieć konkretnie co do niego [mężczyzny] należy. Zatem potrzebny jest model, wzorzec mężczyzny – męża – ojca”¹⁶. J. Pulikowski użył w śródtytule cytowanego

¹³ M. M. Tytko. *Pedagogika ojcostwa duchowego. Pedagogika kultury ojcostwa – Mistrz – uczeń*. „Pedagogia Ojcostwa” (wyd. Katedry Pedagogiki Katolickiej Wydziału Zamiejscowego Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli), r. 2:2011, nr 1 (2), styczeń-czerwiec 2011, s. 190-201.

¹⁴ cyt za: <http://www.swietyjozef.kalisz.pl/?dzial=BibliotekaSwJozefa&id=31> (16 IV 2012).

¹⁵ J. Pulikowski. *Powołanie do ojcostwa*. www.jedynka-poznan.com/pliki/2007_konferencje_ojcostwo.doc (16 IV 2012).

¹⁶ Tamże.

artykułu określenia: „Istota ojcostwa – brak wzorca”¹⁷.

Ojcostwo jest zatem ujmowane także jako rozumny wzorzec, racjonalny model człowieczeństwa (mężczyzny). Ojcostwo bywa modelem bycia ojcem albo wzorcem bycia ojcem, tj. niesie ze sobą elementy normatywne albo postulowane (Kantowskie: *sein-sollen*), tj. elementy realne (kim ojciec jest, kto to jest ojciec) oraz elementy powinnościowe (kim ojciec być powinien, ale póki co – kim jeszcze nie jest). Model, wzorzec ojcostwa jest łączony z funkcją (funkcjami) ojcostwa.

5. KOMPONENTY OJCOSTWA

Jacek Pulikowski, akcentując rozum i wolę jako warunki bycia ojcem (odpowiedzialnym), szukając istoty ojcowania, napisał o ojcostwie w kontekście powołania, modelu, powinności, funkcji, drogi (to „droga wzrostu mężczyzny”), opiekuństwa, obrońcy, zatem zogniskował kilka ujęć szczegółowych jak w soczewce: „Niespełnione ojcostwo jest zasadniczą, choć często nie uświadamianą przyczyną braku poczucia szczęścia w życiu mężczyzny. (...) Myślę, że największym dramatem związanym z ojcostwem, leżącym u samych podstaw problemu jest brak woli, pragnienia, gotowości na podjęcie wysiłku by zostać dobrym ojcem. (...) Ojcowanie jest powołaniem i jednocześnie drogą wzrostu mężczyzny do pełni miłości i odpowiedzialności. Mężczyzna jest stworzony i wyposażony do pełnienia funkcji ojcowskich. Można śmiało powiedzieć, że miarą jakości każdego mężczyzny, bez względu na to czy założył rodzinę, czy też nie, jest wymiar jego ojcostwa. Wymiar ojcostwa zależy przede wszystkim od

sfery ducha, od rozumu i woli. (...) Mężczyźni przestają być opiekunami i obrońcami kobiety i jej dzieci. (...) Funkcje ojca. Znajomość funkcji pozwala określić wzorzec, model ojcostwa. Jest to konieczne do zanalizowania sytuacji i postawienia diagnozy, by móc podjąć terapię uzdrawiająca ojcostwo”¹⁸.

Ks. prof. Bronisław Mierzwiński zauważył, że do ojcostwa należy wychować mężczyznę, a „we współczesnym świecie trzeba pomóc młodemu pokoleniu przede wszystkim w odnalezieniu właściwego obrazu i sensu ojcostwa”, przy czym obecnie „model ojcostwa nie funkcjonuje w świadomości społecznej. Dawna koncepcja ojcostwa wydaje się dziś nie do przyjęcia, a nowej jeszcze nie utworzono”¹⁹. Ojcostwo zatem staje się nie tylko modelem w kulturze, ale i obrazem (kulturowym) a ponadto sensem (kulturowym). Obraz ojcostwa zależy wszak od kultury, a sens ojcostwa również jest zależny od określonych uwarunkowań kulturowych, w szczególności – filozoficznych, religijnych. Zwłaszcza dotyczy to ojcostwa duchowego (psychicznego, kulturowego). Ojcostwo jako **sens**, ojcostwo jako obraz – odsyłają z jednej strony do obszaru rozumności ujmowanej w ramach logiki, semiotyki lub semantyki (pojęcie ‘ojciec’ to znak, który ma znaczenie/znaczenia, oraz swój desygnat/desygnaty), a z drugiej strony do umysłowej sfery plastycznej (obraz, wyobrażenie w człowieku), którą bada psychologia czy pedagogika. Jesteśmy tu świadomi rozróżnień pomiędzy ‘sensem’ a ‘znaczeniem’, które niekoniecznie są tożsame ze sobą. Sens ojcostwa to coś więcej, niż tylko samo (logicznie, semantycznie ujmowane) zna-

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ B. Mierzwiński. *Wychowanie do...*, dz. cyt., tamże.

czenie ojcostwa. Ojcostwo posiada swoje znaczenie (dosłowne, przenośnie) w danej kulturze czy cywilizacji, ale sens ojcostwa wykracza daleko poza językowe, logicznie znaczenie terminu, ponieważ do 'sensu' ojcostwa przywiązane są określone konotacje kulturowe (religijne, filozoficzne, naukowe itd.) w określonych kontekstach, w ramach komunikacji interpersonalnej.

Ojcostwo jest także relacją powiązaną aksjologicznie z innymi aspektami bycia człowiekiem (z męskością). Według innego ujęcia, postkantowskiego, ojcostwo jest wartością. Jacek Pulikowski pisze: „Nie da się oderwać od siebie pojęć: męskość i ojcostwo. W zasadzie męskość jest jakby definiowana przez ojcostwo. Miarą jakości mężczyzny jest wartość jego ojcostwa”²⁰, przy czym chodzi tu o „ojcostwo w rodzinie, ojcostwo kapłańskie, czy też ojcostwo mężczyzny żyjącego samotnie”²¹.

Stwierdzić trzeba, że „Funkcja wychowawcza ojca jest konieczna i ważna, praktycznie nic nie może jej zastąpić”²². Ojcostwo bywa opisywane na różne sposoby w związku z rodzicielstwem²³. Ojcostwo jest także związane z autorytetem (ks. prof. Jan Zimny): „Ta [współczesna] kultura często odrzuca ojcostwo, odrzuca autorytet, uzasadniając tym, że wywołuje on lęk, a autorytet, który rodzi lęk, jest formą degradacji. Współczesną cywilizację nazywa się, może nieco prowokacyjnie, »cywilizacją bez ojca«”²⁴,

przy czym wtedy ojcostwo jest utożsamiane z figurą, tj. figurą prawa moralizatorskiego (Lacamp). Jak stwierdza ks. prof. Jan Zimny, „(...) dla zrozumienia istoty ojcostwa trzeba odwołać się do ostatecznego źródła istnienia człowieka, do Boga jako Ojca”²⁵. Ojcostwo jest zatem odniesieniem transcendentnym, trwałym zakorzeniem metafizycznym w Bycie. Bogdan Olechnowicz, idąc tym tropem transcendentnym, dookreślił zagadnienie następująco: „zajmijmy się najpierw istotą ojcostwa i jego pochodzeniem. Skąd bierze się ojcostwo i czym się wyraża? (...). Ojcostwo w tym sensie oznacza kogoś, kto jest stwórcą, inicjatorem, kimś kto zapoczątkowuje, od którego wszystko się zaczyna”²⁶. Kreatywnizm antropologiczny w odniesieniu do ojcostwa ma swoje podstawy filozoficzne, ale i 'biologiczne' skoro ojciec jest (obok matki), 'współtwórcą' dziecka, albo przynajmniej – 'współdawcą' przekazanego własnemu dziecku życia. Filozofia ojcostwa traktuje ojcostwo jednak nie tyle w kategoriach czysto biologicznego redukcjonizmu, ale całościowo, personalistycznie.

6. KU NOWEJ RZECZYWISTOŚCI

Ojcostwo to również proces: stwarzanie, twórczość. Ojcostwo to rzutowanie (umiejętność antycypacji) innych w przyszłość: „ojcowie duchowi patrzą na innych w sposób proroczy. Oznacza to, że

²⁰ www.radiomaryja.pl/artykuly.php?id=636 2006-06-26 (16 IV 2012).

²¹ Tamże.

²² Kettner (oprac.). *Rola ojca w rodzinie (Ojcostwo na nowo odkryte... prof. Fijałkowski W.* Artykuł na stronie internetowej pod adresem: <http://www.edukacja.edux.pl/p-6724-rola-ojca-w-rodzinie.php> (16 IV 2012)

²³ T. Malik (oprac.). *Rodzicielstwo w wymiarze ojcostwa.* Artykuł na stronie internetowej pod adresem: <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU6776> (16 IV 2012)

²⁴ „Pedagogia Ojcostwa”, w http://www.kul.pl/czasopismo-pedagogia-ojcostwa_art_26742.html (16 IV 2012)

²⁵ Tamże.

²⁶ B. Olechnowicz. *Duchowe ojcostwo*, dz. cyt., tamże.

widzą ludzi, którzy zostali powierzeni ich opiece takimi[,] jakimi mogą być jutro. (...) Prawdziwi duchowi ojcowie zrobią wszystko, aby ich dzieci zaszły dalej, doświadczyły więcej, poznały lepiej niż oni sami”²⁷. Ojcostwo wiąże się z klimatem (aurą ojcostwa, atmosferą ojcostwa) „Wytworzenie ojcowskiego klimatu w społeczności daje ludziom poczucie bezpieczeństwa. W takiej atmosferze uczą się lojalności, wzajemnego zaufania, całkowitego oddania i uległości. Wszystkie duchowe procesy zachodzą szybciej i głębiej”²⁸. Ojcostwo samo jest specyficzną, duchową miłością ojca do dzieci: „Ojcowskiej miłości potrzebuje każdy człowiek. (...) Otwarta i życzliwa miłość ojca to azyl bezpieczeństwa dla żony i dzieci. Miłość ojca jest więc źródłem radości, szczęścia i pokoju w życiu człowieka. (...) Miłość ojcowska nie jest bezwarunkowa jak miłość macierzyńska. Ojciec kocha dziecko za to, że spełnia pewne oczekiwania, np. jest grzeczne, dobrze się uczy. Miłość ojca nie jest wszechogarniająca, kocha cechy zgodne z jego wymaganiami, nie jest też wszechobecna. Ojciec nie potrafi kochać dziecka bezustannie, gdy ono [dziecko] osiąga dojrzałość. Miłość ojca do dziecka ma tendencję do zaniku”²⁹.

Można się z tym twierdzeniem zgodzić albo nie zgodzić, czy tak jest w istocie? Moim zdaniem, ojcostwo jest wielowymiarowe, bogatsze, niż upraszczające je, redukcjonistyczne formułki, czasem mające jakieś potwierdzenie w empirii, a czasem nie. Istota ojcostwa nie zanika, choć mogą zmieniać się szczegółowe

przymioty poszczególnych ojców w różnych okresach ich życia. Ojcostwo jako takie realizuje się na wiele indywidualnych sposobów, nie ma tu ścisłego normatywizmu, że takie oto poszczególne zachowanie ojca przynależy do ojcostwa, a inne nie. Ojcostwo może realizować się różnorako w doświadczeniu ludzkim, co nie wyklucza istnienia istoty ‘ojcostwa’ jako kategorii nadrzędnej nad poszczególnymi przykładami urzeczywistniania się konkretnych ojców w życiu każdego z nich. W tym miejscu należało się to wyjaśnienie, aby uniknąć nieporozumień pomiędzy poszczególnymi badaczami i ich w gruncie rzeczy – komplementarnymi ujęciami ojcostwa.

Ojcostwo jest karierą mężczyzny. „Ojcostwo to najważniejsza kariera mężczyzny (Pulikowski 2000)”³⁰. Ojcostwo to również rodzaj przywództwa i współdziałania z dzieckiem: „Ojcostwo to szczególny rodzaj przywództwa umożliwiający dziecku wejście w rzeczywistość otaczającego świata. Mądry ojciec nigdy nie dopuści do tego aby jego współdziałanie z dzieckiem zostało ograniczone”³¹.

Ojcostwo jest dawaniem norm życia, ‘normodawstwem’ rodziny: „Funkcja rodzinotwórcza polega na tworzeniu rodziny od zewnątrz, nadając życiu rodzinnemu pewne ramy zewnętrzne, organizacyjno-strukturalne. On [ojciec] ustala normy życia i postępowania, rozdziela obowiązki i prawa członków rodziny, wyznacza zadania i prace do wykonania, on [ojciec] określa dobro wspólne rodziny. W specjalny sposób łączy życie rodziny

²⁷ tamże.

²⁸ tamże.

²⁹ Z. Kubańska. *Ojciec ukazujący...*, dz. cyt., tamże.

³⁰ Tamże. Zob.: J. Pulikowski. *Powołanie do ojcostwa*, www.jedynka-poznan.com/pliki/2007_konferencje_ojcostwo.doc (16 IV 2012)

³¹ Z. Kubańska. dz. cyt., tamże.

z życiem szerszej społeczności. Ustala typ wzajemnych relacji, jakie będą łączyć rodzinę ze środowiskiem pozarodzinnym. Ojciec najczęściej reprezentuje rodzinę na zewnątrz, zapewnia rodzinie utrzymanie. Do ojca należy planowanie, przewidywanie, programowanie. Przez to wszystko ojciec wnosi w życie wspólny[,] rodzinny element stałości, stabilizacji, poczucia bezpieczeństwa, pewności posiadania mocnego oparcia w życiu. W ten sposób przyczynia się do zachowania integralności rodziny. (...) Identyfikacja dziecka z ojcem warunkuje także rozwój moralny, rozwój jego sumienia, wartościowania i ocen moralnych³². Normodawcze odniesienia ojcostwa w ramach rodziny nie przeczą twierdzeniu, że sam ojciec również podlega normom (moralnym, społecznym, kulturowym w rodzinie i poza nią), wszak ojcostwo nie istnieje ponad moralnością, ponad społecznością, ponad kulturą, ponad rodziną, ale jest integralnie wpisane poprzez system wielorakich relacji interpersonalnych w rodzinę, społeczność, naród (społeczność), Kościół itd.

7. OJCIEC PRZEWODNIK

Ojcostwo jest przewodnictwem, greck. *paidagogia* w relacji do dzieci: „Ojciec pełni rolę przewodnika w odkrywaniu świata. Uczy orientacji w układach międzyludzkich, w przerwach, obowiązkach i normach regulujących ludzkie życie, w wymaganiach i ograniczeniach, zakazach i nakazach. Uczy rezygnacji, wyrzeczenia, ofiary, podporządkowania się innym ludziom, posłuszeństwa, odpowiedzialności, obowiązkowości, sumienności, karności i dyscypliny,

przestrzegania porządku dnia i poszanowania wspólnego dobra rodziny. Uczy też panowania nad sobą, kontrolowania odruchów i reakcji, znoszenia bólu i przykrości, uczy cierpliwości i męstwa. Ukazuje dziecku plany życiowe, cele do których warto dążyć, pokonywać trudności i przeciwności. Wyrabia zwłaszcza u syna, mocny i wytrwały charakter, pobudza do szlachetnej walki o prawdziwe wartości, szukania nowych rozwiązań w twórczości i wynalazczości. Służy radą w podejmowaniu życiowych decyzji o wyborze zawodu, powołania, wyboru partnera do małżeństwa. Taki ojciec pozostaje na zawsze przyjacielem swoich dzieci, będzie otoczony największym szacunkiem i miłością³³.

Ojcostwo jest współfundamentem rodziny: „Rodzina stanowi centrum życia społecznego, a ojcostwo podobnie jak macierzyństwo, jest fundamentem rodziny³⁴. Ojcostwo jako podstawa każdego narodu (czyli ‘rodziny rodzin’, jak uczyli w swoich wypowiedziach ks. kard. Stefan Wyszyński i Karol Wojtyła/Jan Paweł II) staje się tak samo ważne, jak macierzyństwo. Bez ojcostwa i macierzyństwa trwanie każdego narodu byłoby zagrożone, to oczywistość, wynikająca logicznie już na poziomie wiedzy potocznej, w ramach tzw. „filozofii zdrowego rozsądku”.

Ojcostwo, mówiąc językiem Jana Pawła II, jest darem i zadaniem: „Wszystkim mężczyznom, którzy realizują odpowiedzialne, pełne miłości i troski, silne ojcostwo, a jednocześnie uważają je [ojcostwo] za swoje najważniejsze zadanie, należy się głęboki szacunek i uznanie. Charakteryzuje je [ojcostwo] miłość i odpowiedzialność, konsekwen-

³² Tamże.

³³ Tamże.

³⁴ Tamże.

cja w dążeniu do celu, stanowczość, cierpliwość, postawa altruizmu i poczucia humoru. W rozważaniach na temat ojcostwa i męskości nie można pominąć zagadnienia męstwa. (...) Cechami, które z całą pewnością kojarzą się z ideałem mężczyzny jest sprawność fizyczna (siła, wytrzymałość, szybkość, zwinność). (...) Ojcostwo jest również relacją, szczególnym rodzajem więzi osobowej z dzieckiem przejawiającej się w przewodnictwie i współdziałaniu z dzieckiem, umożliwiającym kontakt i wymianę emocjonalną. (...) W relacji z synem ojciec jest dla niego [dziecka] wzorem czy modelem męskości. (...) Nawet wówczas, gdy ojciec jest w rodzinie nieobecny, co wydaje się paradoksem, ojciec pozostaje modelem męskości, zachowań i postaw dla synów (Meissner 1999). (...) Synowie i córki będą podziwiać i szanować ojca, jeżeli będzie odnosił sukcesy w życiu zawodowym i społecznym, ale potrzebują również ojca jako towarzysza do gier i zabaw ruchowych, co pozwala ojcu na bycie przyjacielem swoich dzieci. (...) Relacja ojciec – córka ma inny charakter i znaczenie. Dla córki ojciec jest kimś, kto ma duży wpływ na kształtowanie jej [córki] życia uczuciowego. Dziewczyna mająca dobry, serdeczny kontakt uczuciowy z ojcem ma właściwe odniesienie do kolegów (Meissner 1999, Pospieszyl 1976). (...) Dla córki najważniejsza jest życzliwość ojca. Ojciec, który cieszy się swoją córką, zachęca ją [córkę] do aktywnego spędzania czasu, jest z niej [córki] dumny i w pewnym sensie zachwycony (...). Akceptacja tego, co robi córka, co reprezentuje, wpływa na to, że ma ona [córka] poczucie własnej wartości, jest

pogodna i czuje się bezpiecznie. Braki takich kontaktów z ojcem przejawiają się potem u dziewcząt jakąś powierzchownością, nieakceptowaniem siebie, poczuciem, że są jakieś gorsze i niekochane”³⁵. Ojcostwo ma zatem w rodzinie swój wymiar ‘filialny’ (łac. *filius* – syn, łac. *filia* – córka), a owa filialność bez ojcostwa nie jest możliwe.

Ojcostwo jest współrodzicielstwem, skoro ojciec (na płaszczyźnie naturalnej, biologicznej i duchowej, społecznej) jest rodzicem, rodzicielem (łac. *genitor*), poprzez akt typowo ludzki (łac. *actus humanus*). Ojcostwo jest także związane z naturalnym transmistwem aksjologicznym (międzypokoleniową transmisją wartości), choć właściwiej należałoby powiedzieć przekazicielstwem etycznym, międzypokoleniowym przekazywaniem dobra). Akt rodzicielski jest aktem twórczym, skutkiem „pragnienia twórczego”, jak nazywał to w swojej filozofii Gabriel Marcel, przy czym w istocie nie chodzi tylko o przekazywanie życia potomstwu, ale chodzi o przekazywanie tego, co ważne, czyli tzw. ‘wartości’ (własnej hierarchii wartości, tj. własnego porządku dóbr) swoim dzieciom (społeczna, międzypokoleniowa transmisja wartości zwłaszcza w rodzinie), bo dzieci są naturalnym dziełem, które pozostaje po człowieku (przedłużenie własnego życia i zinterioryzowanego, własnego systemu etycznego w dzieciach). Jak ujęto to na popularnym portalu: ojciec pragnie „przekazać swoim dzieciom te wartości, o których słuszności jest przekonany i które sam realizuje w swoim życiu. Pragnie też „coś” pozostawić po sobie – najtrwalsze dzieło: dorosłego

³⁵ Tamże.

syna, córkę, tak by mógł powiedzieć: *non omnis moriar*³⁶.

Autor na portalu, z którego wypowiedzi tu są cytowane, twierdzi, że „Refleksja dotyczy nie tyle rodzajów ojcostwa – jak gdyby była ich wielość - ile różnych aspektów jednego i tego samego ojcostwa ludzkiego. Wielość zaznacza się na płaszczyźnie koncepcji ojcostwa proponowanych przez różne dziedziny wiedzy ludzkiej oraz na płaszczyźnie konkretnej realizacji ojcostwa: jak je pojmuje i urzeczywistnia dany mężczyzna określany mianem ojca”³⁷. I dalej pisze ten sam autor: „Zasadnicza rola ojca polega na trosce o właściwy i pełny rozwój nowego życia, jakim jest dziecko. W pewnym sensie jest to nieustanne rodzenie, wskazujące na duchowy aspekt ojcostwa. To właśnie ten duchowy aspekt ojcostwa wiąże mężczyznę w sposób głęboki i trwały z rodziną. Bez rodziny mógłby on być jedynie ojcem »biologicznym«. Mężczyzna aktualizuje swoje ojcostwo, nadając mu nowy wymiar, dzięki trwałej więzi z kobietą, która jest jego żoną, a zwłaszcza matką jego dzieci. Ważny jest wstępny akt uznania dziecka w świadomości ojca tego faktu. Wyrazem tego uznania był tradycyjny zwyczaj wzięcia na ręce dziecka przez ojca przy pierwszym kontakcie po narodzeniu. Macierzyństwo, w swojej genezie, zawiera element ścisłego kontaktu

fizycznego z dzieckiem; ojcostwo opiera się głównie na duchowej więzi. Relacje między ojcem i dzieckiem ubogacają obie strony. Dziecko nie istniałoby, nie rozwinięłoby się normalnie, gdyby nie aktywna obecność ojca. Dziecko ze swej strony wywiera istotny wpływ na życie mężczyzny, na rozwój jego psychiki i osobowości. Można powiedzieć, że to żona i dzieci czynią mężczyznę ojcem”³⁸.

8. O NOWY OBRAZ OJCOSTWA

„Jaki powinien być ojciec?” – to pytanie jednak, moim zdaniem, całkowicie odrębne od pytania „jaka jest istota ojcostwa?”³⁹ (pytania te postawił w kontekście rodziny obok siebie ks. Tomasz Górecki MSF). W pierwszym pytaniu mamy do czynienia z ujęciem powinnościowym, postulatycznym (postulowana powinność), a w drugim pytaniu dostrzegamy pytanie o realność, o to co bytuje, co istnieje, a nie o to, co tylko postulowane jako cel. Z drugiej jednak strony cel realny postulowany w przeszłości, w teraźniejszości może być zrealizowany, a wtedy wczorajsza powinność ojcostwa dziś staje się realnym bytem, dobrem urzeczywistnionym. Osobną kwestię stanowi pytanie o to, co najważniejsze dla ojca (poszczególne)⁴⁰, czyli pytanie o hierarchię wartości (czyli porządek dóbr). Ojcostwa zwykle wiąże

³⁶ Portal Stowarzyszenia Ochrony Praw Dziecka w Bydgoszczy zamieszcza ów tekst na stronie pod adresem: http://www.tata.bydgoszcz.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=83%3Aojciec&catid=66%3Aojcostwo&Itemid=79&limitstart=3 (16 V 2012). Tekst pochodzi z Instytutu Studiów nad Rodziną UKSW w Warszawie (Fundacja Pomoc Rodzinie).

³⁷ Tamże.

³⁸ Tamże.

³⁹ K. Górecki. *Katecheza 2: Istota ojcostwa*. Artykuł na stronie internetowej, umieszczony pod adresem: http://www.nazaret.opoka.net/index.php?option=com_content&view=article&id=140:katecheza-2-istota-ojcostwa-&catid=60:sierpie-2008-ciechocinek&Itemid=73 (16 IV 2012)

⁴⁰ Według: B. Mierzwiński. *Mężczyzna - mąż - ojciec*, Otwock 1996; W. Fijałkowski. *Ojcostwo na nowo odkryte*. Pelplin 1996.

się z realizmem życiowym mężczyzny, który indywidualizuje i konkretyzuje swoje podejście do drugiej osoby (np. syna, córki, podopiecznego, podopiecznej), ucząc odpowiedzialności i wprowadzając w dojrzałość osobową (wprowadzając w zhierarchizowany porządek dóbr: co jest ważne, co mniej ważne, a co w ogóle nieważne).

Ojcostwo było określane przykładowo w kontekście następujących pojęć: rola, postawa, funkcja, powołanie, relacja, spotkanie, praca, opieka (opiekuństwo), miłość, odpowiedzialność, dar, zadanie, wzorzec, model, powinność, droga, obraz, sens, dobro, wartość, autorytet, figura, odniesienie, rzutowanie, klimat, aura, atmosfera, kariera, przywództwo, przewodnictwo, współdziałanie, współfundament, współrodzicielstwo. Moim zdaniem, ojcostwo nie jest ani rolą, ani tym bardziej maską, funkcją, pozą, postawą (kwestią okazjonalną), ale istotnym jestestwem mężczyzny jako człowieka spełnionego w drugim człowieku, którego począł fizycznie i/lub którego wychował duchowo. Ojcostwo ma dwa aspekty, które określają, według filozofii Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu, dwie kategorie 1) możliwość (potencjalność) i akt (czyn, spełnienie, realizacja, urzeczywistnienie). Każdy człowiek płci męskiej od swojego poczęcia potencjalnie jest stworzony do ojcostwa, a wielu mężczyzn realizuje się w swoim ojcostwie, aktywnie, czynnie stając się ojcami, nie tylko fizycznymi (biologicznymi) czy prawnymi, ale duchowymi. Ojcostwo potencjalnie (będące w możliwości) staje się ojcostwem aktywnym (zrealizowanym, uczynionym w rzeczywistości). Ojcostwo jest głębokim jestestwem człowie-

ka-mężczyzny z natury, a bycie ojcem jest naturalnym sposobem męskiego istnienia oraz współtworzenia istnień w kolejnych pokoleniach ludzkich przez mężczyzn. Współtworzenie przekazywanego życia i współtworzenie przekazywanego ducha (poprzez wychowanie) w innych ludziach sobie powierzonych – stanowi o jestestwie ojcostwa samego u mężczyzny. Ojcem się jest, a nie tylko – bywa.

STRESZCZENIE

1. Celem artykułu jest pokazanie niektórych elementów teorii człowieka (teorii antropologicznej), dotyczącej tzw. filozofii ojcostwa, w szczególności istoty ojcostwa. 2. Autor w swoim artykule użył filozoficzną metodę istotnościowej analizy problematyki istoty ojcostwa. 3. Główne wyniki analizy. Autor niniejszego artykułu (studium) wyjaśnia niektóre uniwersalne elementy istoty ojcostwa w ramach koncepcji człowieka w aspekcie wychowawczym. Oryginalne, oparte o wybrane teksty, cytaty ukazują przedmiot ojcostwa jako części ogólnej koncepcji człowieka w aspektach związanych z wewnętrznym życiem duchowym i zewnętrznymi relacjami interpersonalnymi, również w relacjach człowieka z Bogiem. Filozofia ojcostwa jako teoria człowieka zawiera m.in. takie elementy antynomicznych kategorii, jak: Bóg – człowiek, osoba – wspólnota, ojcostwo – macierzyństwo, rodzicielstwo – dziecięctwo. Ojcostwo było określane przykładowo w kontekście następujących pojęć: rola, postawa, funkcja, powołanie, relacja, spotkanie, praca, opieka (opiekuństwo), miłość, odpowiedzialność, dar, zadanie,

wzorzec, model, powinność, droga, obraz, sens, dobro, wartość, autorytet, figura, odniesienie, rzutowanie, klimat, aura, atmosfera, kariera, przywództwo, przewodnictwo, współdziałanie, współfundament, współrodzicielstwo. 4. Ograniczenia wyników analizy. Otrzymane wyniki na temat istoty ojcostwa są przyczynkiem do badań nad ogólną teorią człowieka (teorią antropologiczną) w aspekcie wychowania chrześcijańskiego. 5. Implikacje praktyczne. Wyniki analiz można zastosować w praktyce wychowawczej w Kościele w wychowaniu dzieci i młodzieży do ojcostwa. 6. Implikacje społeczne. Wyniki analiz można zastosować do życia społecznego wspólnot chrześcijańskich do formowania obecnych i przyszłych ojców. 7. Oryginalność artykułu (nowa wartość). Artykuł ukazuje elementy antropologicznej teorii ojcostwa ze sfery wychowania, w sposób źródłowy, w nowym świetle filozofii.

SUMMARY

Philosophy of Fatherhood (Philosophy of Paternity)

1. The aim of this article is presentation some elements of theory of a man (anthropological theory), concerning so called philosophy of fatherhood (philosophy of paternity), especially essence of fatherhood (essence of paternity). 2. An author in his article used philosophical method analysis of the matter essence of fatherhood (paternity). 3. The main results of the analysis. The author of this article (this study) explains some universal elements of essence of fatherhood (paternity) in frame of conception of a man in educational aspect. Original,

based on selected texts, citations show the matter of fatherhood (paternity) as a part of general conception of a man in aspects connected with internal life of soul and external interpersonal relations, also in relations a man with God. Philosophy of fatherhood (philosophy of paternity) as theory of a man contains inter alia also such elements of antynomian categories as: God – a man, a person – community, fatherhood – motherhood, parenthood - childhood. Fatherhood (paternity) was described (determined), for example, in the context of the next (following) concepts (terms): the role, attitude function, vocation, relationship, meeting, work, care (guardianship), love, responsibility, gift, task, pattern, model, duty, road, image, sense, good value (goodness, good), authority, figure, reference, projection, climate, aura (mood), atmosphere, career, leadership, cooperation, co-fundation, co-parenthood. 4. Limitations of results of an analysis. Received results on theme essence of fatherhood are a contribution to research of general theory of a man (anthropological theory) in aspect of Christian education. 5. Practical implications. The results of analysis may be used to educational practice in the Church in children and youth education for fatherhood. 6. Social implications. Results of analysis may be used to social life in Christian communities to form of present and future fathers. 7. Originality of the article (new value). This article presents some elements of anthropological theory of fatherhood from educational sphere, in a source-based way, in new light of philosophy.